

Oikeudesta toisen omaan.

Toivo J. Komsio.

I.

Säännökset, jotka oikeuttavat toisen omaan välittömästi ilman edelläkäypää oikeudenkäynti-, pakkolunastus- tms. menettelyä.

Johdanto. Yhteiskuntajärjestyksemme yksi kulmakivistä on yksityinen omistusoikeus. Yleensä kaikki, mitä maa päällään kantaa, ja itse maakin, niin syvälle kuin sitä riittää, on jonkun yksityistä omaisuutta, samoin vedet. Sääntöä vahvistavia poikkeuksiakin kyllä on: ilma, jota hengitämme, on yhteistä hyvää, *commune bonum*, avoin meri määrätyn matkan päässä rannasta on myös yhteistä, taivaan lintu, villit metsänelävät ja vesistöjen kalat eivät ole kenenkään, ennenkuin ne on pyydystetty, ja sitten on esineitä — tyhjiä sillipurkkeja, tyhjiä tulitikkulaatikoita yms. —, jotka niiden aikaisempi omistaja on heittänyt menemään ja jotka hyljättyinä tavaroina, *res derelictaena*, eivät sen jälkeen kuulu kenellekään, siihen asti kunnes ehkä joku keräilijä ottaa ne hallintaansa ja liittää omaisuuteensa.

Kun puhun yksityisestä omaisuudesta, tarkoitan sillä tällaisten omistajattomien esineiden vastakohtaa. Lasken siis tässä esityksessäni esim. valtion metsät yksityisomaisuudeksi, nim. valtion yksityisomaisuudeksi, yhteismetsät sen taloryhmän yksityisomaisuudeksi, jolle yhteismetsä kuuluu, jakamattomat vesialueet jakokunnan yksityisomaisuudeksi jne.

Puhutaan omistusoikeuden pyhydestä: yhteiskuntamme joutuisi anarkiaan, ellei olisi yleistä velvollisuutta kunnioittaa toisen omistusoikeutta.

Mutta mitalilla on kaksi puolta. Jos omistusoikeutta pidettäisiin niin pyhänä, ettei ilman omistajan suostumusta koskaan millään ehdoilla saisi käyttää toisen omaa, johtaisi se sietämättömään olotilaan. Yksityinen henkilö voisi joko itsekkäästä omanvoitonpyynnistä tai pelkästä kiusanteonhalusta tuottaa suurta haittaa lähimmäiselleen ja koko yhteiskunnalle ja pahasti jarruttaa yhteisen hyvän edistymistä.

Hukkuvan pitäisi kuolla saamatta tarttua edes oljenkorpeen, jos se olisi sellaisen ihmisen oma, jolta ei saisi lupaa; maanomistaja saattaisi taipumattomuudellaan tai ylettömällä vaatimuksillaan tehdä mahdottomaksi jonkun rautatiehankkeen tai nostaa hankkeen kulut kannattavaisuusrajan yli; jne.

Normaaliin sivistysvaltioiden oikeusjärjestykseen kuuluu, että omistaja on velvollinen määrättyissä tapauksissa sallimaan, että toinen ottaa hänen omansa joko kokonaan tai ainakin osittain käytettäväkseen, taikka että omistajan vapaata omistusoikeuden käyttöä rajoitetaan toisten hyväksi. Mutta pääperiaatteesta — mitalin julkisivusta niin sanoakseni — johtuu, että omistajan yleensä on saatava objektiivisesti arvioitu kohtuullinen korvaus vahingosta ja haitasta, mikä hänelle aiheutuu siitä, että hänen omistusoikeuttaan loukataan.

Esitykseni tarkoitus on esitellä ne voimassaolevan oikeutemme säännökset, joissa säädetään oikeudesta toisen omaan, nim. sellaisesta oikeudesta, joka ei perustu mihinkään vapaaehtoiseen sopimukseen, kuten vuokraan tms. Esitykseni ulkopuolelle jäävät myöskin maanjaossa perustetut rasitteet samoin kuin sotatilan varalta annetut säännökset ynnä enemmän tai vähemmän rangaistuksenluontoista tavaran valtiolle menettämistä koskevat säännökset.

Esitykseni kohteina olevat säännökset voidaan jakaa kolmeen ryhmään:

I. Säännökset, jotka oikeuttavat toisen omaan välittömästi ilman edelläkäypää oikeudenkäynti-, pakkolunastus- tms. menettelyä.

II. Säännökset, jotka oikeuttavat tuomioistuimessa vaatimaan, että toisen on suostuttava johonkin sellaiseen, mikä merkitsee omistajan vallan rajoitusta.

III. Säännökset, jotka tekevät mahdolliseksi pakkolunastus- tms. siihen verrattavaa, laissa säännösteltyä menettelyä käyttäen saada vastoin omistajan tahtoa oikeuden toisen omaan tai rajoituksen omistajanvallan käyttöön.

Tämän yleisluontoisen johdannon jälkeen ja'an aiheeni sillä tavoin kahteen osaan, että käsittelen tällä kertaa I ryhmän säännöksiä ja ehkä ensi vuonna, jos siihen suodaan tilaisuus, II ja III ryhmän säännöksiä.

Pakkotila. Viime vuonna näillä kurseilla pitämässäni esitelmässä „Rikoslaki ja metsä” koskettelin jo rikoslain ns. pakkotilapykälää. Se on 10 § rikoslain yleiseen osaan kuuluvassa 3 luvussa ja kuuluu:

„Jos joku pelastaaksensa itseään tahi toista taikka omaansa taikka toisen omaisuutta pakottavasta vaarasta, on tehnyt rangaistuksenalaisen teon, ja jos pelastus ilman sitä olisi ollut mahdoton; tutkikoon oikeus, teon ja asianhaarain mukaan, onko hän teostaan jääpä rangaistamatta, vai onko hän siitä ansainnut täyden tahi 2 §:n 1 momentin mukaan vähennetyt rangaistuksen.”

Rikoslaissa rangaistuksenalaisiksi säädettyjä tekoja ovat mm:

varkaus ja näpistys eli toisen omistaman ja toisen hallinnassa olevan omaisuuden anastaminen salaa;

kavaltaminen, johon tekee itsensä syypääksi se, joka anastaa vierasta, mutta hänen hallinnassaan olevaa omaisuutta;

ryöstö eli toisen omistaman ja toisen hallinnassa olevan omaisuuden väkivaltainen anastaminen;

haaskaus eli eräiden lueteltujen toisen omistamain ja luonnontilassa olevain luonnonantimien — muiden paitsi arvopuiden — anastaminen tai vahingoittaminen;

luvaton kulkeminen yli toisen pihamaan, pellon, niityn tai istutuksen;

luvaton metsästys tai kalastus;

murhapoltto eli rakennuksen, metsän, tavaravaraston tms. tahallinen tuleen sytyttäminen;

toisen omaisuuden muunlainen hävittäminen tai vahingoittaminen; ja

toisen omaisuuden luvaton käyttäminen, silloinkin kun tuosta käyttämisestä ei aiheudu omistajalle vahinkoa.

Rikoslain yleinen sääntö siis on: toisen oman anastaminen, vahingoittaminen tai käyttäminen ilman omistajan lupaa on rangaistuksenalainen teko, mutta jos teko tapahtuu tarkoituksin pelastaa tekijä itse tai joku toinen taikka tekijän tai jonkun toisen omaisuus pakottavasta vaarasta, josta pelastuminen muuten on mahdotonta, on tuomioistuimella valta vapauttaa tekijä rangaistuksesta tai antaa hänelle lievempi rangaistus, kuin mitä laki muuten säätää.

Harkintavaltaansa käyttäessään tuomioistuimet ottavat huomioon, kumpi oli objektiivisesti arvioituna suurempi etu, sekö, joka pelastettiin, vai sekö, joka uhrattiin. Jos joku pelastaakseen ihmisen hengen tai terveyden loukkaa vaikkapa suuriakin taloudellisia arvoja, ei teosta rangaista. Jos taas joku pelastaakseen esim. rakkaan kissimirrinsä hengen ampuu toisen omistaman arvokkaan rotukoiran, niin häntä rangaistaan joko täydellä rangaistuksella tai „teon ja asianhaarain mukaan” lievennetyllä.

Lähellä metsätaloutta olevina esimerkkeinä mainittakoon seuraavat: *Metsänhoitajien jatkokurssit*

Tukkityömaalla on sattunut tapaturma, kiireellinen lääkäriapu on välttämätöntä. Lähin ajomies kieltäytyy antamasta hevostansa loukkaantuneen lääkäriille vientiä varten. Hevonen otetaan miesvoimalla väkisin, tarvittaessa vaikkapa antamalla omistajalle knoek out. Tämä „ryöstö” ei ole rangaistava. Sen sijaan saatetaan hevosen omistajaa rangaista RL 44: 2 nojalla, jonka mukaan sitä sakotetaan, „joka tietäen toisen olevan todellisessa hengenvaarassa, on tälle antamatta tai hankkimatta sellaista apua, minkä hän, saattamatta itseään tahi ketään muuta vaaraan, voi aikaan saada”.

Joessa on vastuu murtunut, tukkisuma painuu valtoimenaan merta ja „sortteeria” kohti, uhaten tehdä suurta tuhoa. Jos tällöin näiden tuhojen estämiseksi, muun keinon puuttuessa, otetaan jokirannasta veneitä ja puomipuita, joko omistajalle mitään puhumatta tai vaikkapa tyrkkäämällä estelevä omistaja syrjään, siinä tarkoituksessa, että omin valloin menevät tukit saataisiin pysäytetyiksi, niin ei siitä rangaista, toimivatpa sitten tällä tavoin uittoyhdistyksen miehet tai jotkut sivulliset, jotka hyvän hyvyttään tahtovat auttaa.

Hyvä esimerkki pakkotilanteesta on metsäpalon torjumiseksi eräässä tapauksissa tapahtuva vastatulen sytyttäminen, mutta puhun siitä erikseen samassa yhteydessä, kun jälempänä puhun palolain myöntämistä oikeuksista toisen omaan.

Oikeusoppineet, tiedemiehet, sanovat: ei pakkotilassa voi varsinaisesti puhua oikeudesta toisen omaan, vaan oikeudenvastaisen teon rankaisemattomuudesta. Olipa nyt asia teoriassa miten tahansa, käytännössä voidaan sanoa, että pakkotilassa on valta puuttua toisen omaan vastoin omistajan vastusteluakin.

Mutta onko omistajalle korvattava hänelle hänen omaisuutensa käytöstä, ottamisesta tai vahingoittamisesta aiheutunut vahinko? Sekä tiede että käytäntö vastaavat tähän kysymykseen yleensä myöntävästi.

Katkenut aisa tms. Rikoslain 33 luvun 2 §:ssä on vanhoilta ajoilta periytyvä erikoissäännös, joka koskee eräänlaista pakkotilaa verrattavaa tapausta: „Jos jonkun, jonka ajokalut särkyvät matkalla tai jolle muu tapaturma sattuu, sen johdosta on pakko ottaa jotakin toisen metsästä tai haasta; olkoon rangaistuksesta vapaa, mutta korvattakoon vahingon, jos asianomistaja sitä vaatii.”

Palolain säännökset. Tulipalon sattuessa syntyy myös sellainen tilanne, jossa kylmät — taikka tässä tapauksessa paremmin kuumat — tosiasiat pakottavat antamaan ns. palttua omistusoikeuden pyhyydelle. Kesäkuun 26 päivänä 1933 annetussa palolaisissa säädetään muun muassa:

„39 §. Hevosia, ajokaluja, autoja, moottori- ja soutuveneitä, höyryaluksia ynnä muita kuljetusvälineitä tarpeellisine miehistöineen on, sen

mukaan kuin kunnan palojärjestyksessä määrätään taikka paloviranomainen tarvittaessa käskee, asetettava sammutustyössä käytettäväksi. Sama olkoon laki myöskin yksityisen omistamasta paloruiskusta, muusta palokalustosta ja työvälineistä sikäli, kuin omistajan itsensä omaisuus ei silloin ole erikoisesti uhattu.”

„40 §. Puhelin, sähkölennätin tai muu tiedoitusväline on tulipalon sattuessa annettava käytettäväksi paloilmoitukseen, hälytykseen ja muihin tulipalon sammuttamista tarkoittaviin tiedonantoihin.”

„41 §. Tarvittaessa luovutettakoon paloviranomaisen määräyksestä elintarpeita sammutusmiehistölle sekä kuumaa vettä palokaluston sulana pitämistä varten.”

„42 §. Palopaikalla ja sen ympäristössä on sammutustyön johtajalla oikeus, tulipalon tukahduttamiseksi ja sen leviämisen ehkäisemiseksi asianhaaran vaatiessa määrätä hävittämään rakennuksia, poistamaan aitauksia, kaatamaan vastassa olevaa metsää, sytyttämään vastatulia, kaivamaan ojia ja ryhtymään muihin tarkoituksen saavuttamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Jokainen saa toisen kaivosta tai muusta vedenottopaikasta ottaa vettä tulipalon sammutukseen tai tulenvaaran torjumiseen.”

„48 §. Kuljetus-, tiedoitus- ja työvälineistä, palokalustosta ja elintarpeista, jotka luovutetaan 39, 40 ja 41 §:n mukaan, suoritettakoon, jollei luovuttaja ole valtio tai kunta, täysi korvaus, jonka ohessa mainittujen välineiden ja kaluston käyttämisestä ilman omistajan tai kuljettajan syytä aiheutunut vahinko on erikseen omistajalle korvattava.”

Huomio kiinnitettäköön siihen, että 48 §:ssä ei puhuta mitään 42 §:ssä mainituilla toimenpiteillä omistajalle aiheutettujen vahinkojen korvaamisesta. Laki on tarkoituksellisesti sellainen kuin se on: Jos asianhaarat vaativat sammutustyön johtajan hävityttämään rakennuksia, kaatamaan metsää, sytyttämään vastatulia jne., ei omistajalla ole mitään oikeutta saada vahingonkorvausta muilta kuin siltä palovakuutusyhtiöltä, jossa hänen omaisuutensa mahdollisesti on vakuutettuna. Mutta jos sammutustyön johtaja asianhaarojen sitä vaatimatta käskee hävittämään tai vahingoittamaan omaisuuksia, on hän siitä virkamiehenä korvausvelvollinen.¹⁾

Kun edelläolevissa säännöksissä on puhuttu paloviranomaisen tai sammutustyön johtajan oikeuksista, herää kysymys: eikö sitten henkilö, joka ei ole paloviranomainen eikä sammutustyön johtaja, saa omistajan luvatta ottaa esim. hevosta ja ajokaluja sammutustyössä käytettäväksi taikka esim. sytyttää vastatulta? Oikea vastaus lienee seuraava: Vain paloviranomaisella tai sammutustyön johtajalla on palo-

¹⁾ Ks. Leo Pesonen: Palolaki ja sen sovellutus, H:ki 1934, s. 65.

lain säätämä oikeus, mutta muilla on rikoslain pakkotilasäännöksen antama lupaus teon rankaisemattomuudesta, joka viimeksimainittu sinänsä ei poista korvausvelvollisuutta. Mikään korvausvelvollisuus esim. vastatulen tekemisestä — muu kuin palovakuutusyhtiön taholta — ei kuitenkaan tule kysymykseen, jos ilmeistä on, että tulen levenemisen ehkäisemiseksi tahallisesti tuleen sytytetty metsä ilman tätä toimenpidettäkin olisi tässä kulossa palanut.

Rakennuksien suojeleminen sortumisen vaaralta. Eräänlaisia pakkotiloja kosketellaan myöskin helmikuun 13 päivänä 1920 eräistä naapuruussuhteista annetussa laissa, jossa on muun muassa seuraavat säännökset:

„9 §. Maata älköön kaivettako tai kuormitettako niin, että toisen maalla oleva rakennus kadottaa tukensa. Joka kaivaa maata tai kuormittaa sitä niin, että toisen maalla oleva rakennus muulla tavalla vahingoittuu, korvatkoon vahingon, mikäli se ei ole johtunut siitä, että rakennus oli puutteellisesti perustettu tahi muuten huolimattomasti rakennettu.

10 §. Ellei se, joka toimittaa kaivausta taikka muuta sellaista työtä, erinomaisesti haitatta tahi kustannuksetta voi suojella naapurin rakennusta ilman että hänen alueelleen sitä varten tehdään suojelulaitteita, älköön naapuri tätä estäkö, mutta olkoon oikeutettu saamaan korvauksen vahingosta.

11 §. Jos joku, kaivausta tai muuta sellaista työtä naapurin alueella toimitettaessa, suojellakseen omalla alueellaan olevaa rakennusta vahingolta, itse tahtoo ryhtyä toimenpiteisiin rakennuksen tukemiseksi ja jos hänen sitä varten on välttämätöntä tehdä suojelulaitteita sille alueelle, jossa työ toimitetaan, älköön sitä estettävä.

12 §. Jos rakennus, muuri tahi muu laitos uhkaa sortua ja siten tuottaa naapurille vahinkoa, olkoon tämä, ellei omistaja kehoituksen saatuaan pidä huolta vaaran torjumisesta, oikeutettu omistajan kustannuksella ryhtymään sitä varten tarpeellisiin toimiin.

Mitä tässä on sanottu omistajasta, koskee myöskin haltijaa, joka hänen ja omistajan välisen oikeussuhteen perusteella on samassa vastuussa kuin omistaja.”

Näitä pykäläiä ei tarvitse lähemmin selittää, ne ovat siksi selviä itsestään. On luonnollista, ettei sellaisissa tapauksissa, joita pykälät koskevat, ole aikaa käräjöimiseen. Jos naapuri ryhtyy estelemään sitä, että toinen rakentaa suojelulaitteita hänen maalleen, on syytä — mikäli aikaa on eikä naapurin kanssa muuten „pärrjää” — lähettää sana poliisiviranomaiselle, että poliisi tulisi lopettamaan naapurin vastarinnan.

Eläintautilaki. Ennenkuin siirryn pois pakkotilaa tai siihen verrattavaa tilannetta koskevista säännöksistä, mainitsen luonteeltaan niihin niin läheisesti liittyvän säännöksen, joka on elokuun 21 päivänä 1937 annetussa eläintautilaissa. Sanottu laki antaa määrättyissä tapauksissa asianomaiselle viranomaiselle vallan määrätä, että omistajan on tapettava sairastunut tai sairastuneeksi epäilty eläin ynnä ryhdyttävä ja alistuttava niihin muihin toimenpiteisiin, jotka viranomaisen katsoo tarpeellisiksi. Omistaja voi saada osittain valtiolta osittain kunnalta korvauksen, jos hän tottelee. Ellei hän tottele esim. tappotuomiota, tapetaan eläin kuitenkin viranomaisen toimesta ja omistaja menettää oikeutensa korvaukseen, saapa vielä maksaa tappamiskustannukset.

Naapurin puiden juuret ja oksat. Oman ryhmänsä välittömiä oikeuksia toisen omaan muodostavat ne, joissa tämä oikeus perustuu jonkinlaisen oikeudenloukkauksen hyvittämiseen. Ilman erikoista valitsemista esitettäkään ensimmäisenä tässä ryhmässä edellämainitun naapuruussuhdelain 8 §. Se koskee seuraavanlaisia tilannetta: A ja B ovat naapuruksia, A:lla on lähellä rajaa kasvamassa puita tai pensaita, jotka tietämättöminä ihmisten laeista tunkevat juuriansa ja levittelevät oksiansa B:n puolelle. B haluaa käyttää kysymyksessä olevaa rajaseutua esim. kasvitarhamaana. A:n omistamien puiden juurista ja oksista on tällöin haittaa. Äskensanotun lainkohdan mukaan B:llä on ilman muuta oikeus kuokkia hänen puolellaan olevat juuret pois. Mitä oksiin tulee, on B:n ensin kehoitettava A:ta poistamaan ne. Ellei A kohtuullisessa ajassa kehoituksen saatuaan ota niitä pois, on B:llä oikeus ne poistaa, onpa hänellä vielä oikeus pitääkin ne vaivojensa palkkana.

Toinen kylvää, mutta toinen saa sadon. 1734 vuoden lain Rakennuskaaren 8 luvun 2 §:ssä säädetään: „Jos joku kylvää toisen peltosarkaan, ottakoon saranomistaja kasvun” (Lain alkukielellä: „Sår någor å annars åkerskifte; tage han grödan, som skiftet äger”). Tulkoon tämäkin mainituksi eräänlaisena oikeutena toisen omaan. Vastaavanlaiset säännökset ovat rikoslain 33 luvun 4, 5 ja 7 §:ssä ja se, mikä on laki kylvämisestä, on myös istuttamisesta. Oletetaan, että joku siirtää metsäkappaleitten välistä rajalinjaa tahallisesti naapurinsa puolelle ja istuttaa taimia näin valtaamalleen alueelle; taimet ja niistä kehittyvät puut tulevat silloin itsestään oikean maanomistajan omiksi.

Tunnustodisteen ottaminen metsävarkaalta. Syskuun 3 päivänä 1886 annetun metsälain 47 §:ssä säädetään:

„Jos vahingontekijä tavataan rikostyössä tahi heti sen jälkeen, saakoon metsän omistaja, haltija tahi hoitaja häneltä ottaa juhdan,

työkälun tahi muun tunnustodisteen, joka kuitenkin heti on vahingontekijälle takaisin jätettävä, jos hän antaa vakuuden sakosta ja vahingonkorvauksesta. Jos tunnustodiste on otettu, haastakoon asianomistaja asiansa, maalla viimeistään niihin käräjiin, jotka kuukauden kuluttua ensiksi alkavat, sekä kaupungissa neljäntoista päivän kuluessa, taikka tuokoon tunnustodisteen takaisin. Jos asia on haastettu, määrätköön tuomioistuin mitenkä tunnustodisteen kanssa edelleen on meneteltävä.

Sen, joka on tunnustodisteen ottanut, pitää sitä hoitaman niinkuin laki pantista säättää, käyttäköön kuitenkin juhtaa, jos tahtoo, niinkuin Rakennuskaaren 9 luvun 1 §:ssä sanotaan."

Viimeksimainitun lainkohdan mukaan on valta eläintä „hyödyksensä käyttä, vaan ei huonosti pidellä”.

Tunnustodiste luvattomalta kalastajalta. Rakennuskaaren 17 luvussa, „Kalaveden käyttämisestä”, sellaisena kuin tämä luku kuuluu 23/7 1902 annetulla lailla muutettuna, säädetään:

„17 §. Jos joku verekseltä tavataan kalastamasta vedessä, jossa hänellä ei ole sellaiseen pyyntiin oikeutta, saakoon kalastusoikeuden omistaja tahi haltija tai hänen kalastuksensa hoitaja tai väkensä kalastavalta ottaa veneen, pyydokset tahi muuta tunnustodisteeksi ja pitää ne, siksi kuin viimeksimainittu on tehnyt selvän puolestansa.”

Metsästyslain säännökset. Huhtikuun 6 päivänä 1934 annetussa metsästyslaissa, sellaisena kuin se kuuluu toukokuun 21 päivänä 1937 annetulla lailla muutettuna, on useita toisen omaan kohdistuvia säännöksiä.

Koirat. „33 §. Jos koira tavataan irrallaan metsässä tai vainiolla vieraalla metsästysalueella, saa maanomistaja, vuokraaja tai metsästysoikeuden haltija, sopivalla tavalla poistaa sen sitä kuitenkaan vahingoittamatta.

Jos ajokoiralla luvallisesti metsästettäessä ajo poikkeaa toisen maalle, älköön sitä keskeyttäkö; mutta jos ajo jatkuu toisen maalla, menköön metsästäjä sinne ase lataamattomana ottamaan koiransa kiinni, ja olkoon myös maanomistaja, vuokraaja tai metsästysoikeuden haltija oikeutettu keskeyttämään tällaisen ajon.

Jos maanomistaja, vuokraaja tai metsästysoikeuden haltija tahtoo muussa kuin 2 momentissa mainitussa tapauksessa ottaa talteen sellaisen koiran, josta 1 momentissa on mainittu, olkoon hänellä siihen lupa; ilmoittakoon siitä kuitenkin niin pian kuin mahdollista koiran omistajalle, jos tämä on tunnettu ja oleskelee paikkakunnalla, sekä muussa tapauksessa asianomaiselle poliisiviranomaiselle. Jos omistaja tahtoo saada koiransa takaisin, lunastakoon sen kuuden päivän kuluessa siitä, kun ilmoitus sen talteen ottamisesta hänelle tehtiin, tai neljäntoista

päivän kuluessa siitä, kun ilmoitus tehtiin poliisiviranomaiselle, ilmoituspäivää lukuunottamatta, kahdellakymmenellä viidellä markalla ja suoritettakoon lisäksi viiden markan päivittäisen korvauksen sen ruokkimisesta, tai olkoon menettänyt koiransa talteenottajalle. Niin kauan kuin koira on talteenottajan huostassa, olkoon kuitenkin entisellä omistajalla oikeus saada se takaisin suoritettuaan edellämainitun lunastuksen ja korvauksen.

Jos koira on maaliskuun 1 päivän, Oulun läänissä huhtikuun 1 päivän, ja elokuun 31 päivän välisenä aikana, mainitut päivät mukaanluettuina, tavattu irrallaan, niinkuin 1 momentissa on sanottu, olkoon maanomistajalla, vuokraajalla tai metsästysoikeuden haltijalla, metsästyslain noudattamista valvovalla viranomaisella, riistanvalvojalla, metsästyksen vartijalla, metsänvartijalla tai poropaimenella oikeus tappaa se, ellei hän tahdo ottaa sitä talteen. Jos talteenotto on tapahtunut, olkoon talteenottajalla oikeus periä edellisessä momentissa mainittu maksu kaksinkertaisena.

Tämän pykälän 1, 3 ja 4 momentin säännöksiä älköön sovellettako, kun koira käytetään puolustusministeriön vahvistamalla merkillä varustettuna viestikoirana tai porojen paimentamiseen taikka karhun, suden, ilveksen tai ahman pyydystämiseen. Mitä 4 momentissa on sanottu oikeudesta tappaa koira rauhoitusajana, ei koske sellaista koira, joka maaliskuun aikana luvallisessa ketunajossa on tullut toisen metsästysalueelle.

Oikeudesta ottaa talteen tai tappaa koira, jolla ei ole veromerkkiä, säädetään erikseen.”

Kissat. „34 §. Kissan, joka tavataan puutarhassa, puistossa, metsässä tahi vainiolla, saa metsästysoikeuden haltija, maanomistaja tai vuokraaja tai heidän väkensä tappaa.”

Ampuma-aseet, muut metsästysneuvot ja pyydystetyt otukset. „49 §. Jos joku ilman erityistä oikeutusta pyydystää riistaa sen rauhoitusajana, olkoon kenellä tahansa lupa verekseltä ottaa häneltä pois ampuma-aseet ja muut metsästysneuvot sekä koirat ja hänen pyydystämänsä otukset. Jos joku luvallisena metsästysajana luvattomasti metsästää toisen metsästysalueella, olkoon metsästysoikeuden haltijalla, maanomistajalla tai vuokraajalla sekä, valtiolle kuuluvalla maalla, myöskin niillä, joiden asiana on sellaisella alueella valvoa metsästyksestä annettujen säännösten noudattamista, samanlainen oikeus.

Jollei metsästysoikeuden haltija tahdo tehtäväksi syytettä luvattomasta metsästyksestä, saa hän kuitenkin pitää ottamansa aseet ja muut metsästysneuvot, kunnes omistaja on näyttänyt, kuka hän on, ja niistä suorittanut lunastuksen, sata markkaa. Ellei omistaja aseita

tai metsästysneuvoja lunasta kuukauden kuluessa siitä, kun asianomaiselle poliisiviranomaiselle on ilmoitettu niiden ottamisesta pidättäjän huostaan, saakoon metsästysoikeuden haltija ne omikseen. Jos metsästysoikeuden haltija tahtoo tehtäväksi syytteen taikka jos muu henkilö on rauhoitusaikana ottanut huostaansa tässä mainittua omaisuutta, antakoon sen niin pian kuin mahdollista poliisiviranomaiselle säilytettäväksi, kunnes sakkojen, vahingonkorvauksen ja oikeudenkäyntikulujen suorittamisesta on annettu vakuus. Koiriin sovellettaisiin vastaavasti, mitä 33 §:n 3 momentissa on säädetty.

Jos joku metsästää, vaikka ei ole suorittanut säädettyä riistanhoitomaksua, taikka luvottomasti käyttää metsästyksen sotilaskivääriä, noudatettakoon, mitä edellä 1 ja 2 momentissa on sanottu siitä, joka metsästää rauhoitusaikana. Kuitenkin on ainoastaan niillä henkilöillä, jotka on lueteltu 48 §:ssä¹⁾, oikeus ottaa metsästäjältä pois tässä pykälässä mainittua omaisuutta.

50 §. Jokainen, joka tapaa luvottoman tai luvottomasti asetetun pyyntilaitteen taikka myrkytetyn syötin, saa sen hävittää tai ottaa talteen. Jälkimmäisessä tapauksessa, niin myös jos maalle on luvottomasti asetettu kalanpyydys, olkoon laki, niinkuin 49 §:n 2 momentissa on sanottu.

51 §. Niissä tapauksissa, jolloin tämän lain mukaan metsästys-oikeuden haltijalla, maanomistajalla tai vuokraajalla on oikeus ottaa talteen koira tahi ottaa metsästäjältä ampuma-aseet, muut metsästysneuvot ja koirat, tätä oikeutta saa käyttää myöskin heidän väkensä.”

Vuokraisännän oikeus „pantin” ottamiseen. Ellei vuokralainen maksa, mitä hänen kuuluu maksaa, voi vuokraisäntä ominvalloin ottaa häneltä omaisuutta saatavansa turvaksi maanvuokrasta maalla 19/6 1902 annetun lain 55 §:n mukaan, joka kuuluu:

„55 §. Jos vuokramies ei ole säädetyn määräajan kuluessa ennen vuokrakauden loppua suorittanut vuokraa tahi veroa, josta hänen on vastattava, tahi jos hän on velkaa puuttuvasta huoneiden kunnossapidosta tahi rappeudesta, taikka eläinten, työkalujen tahi muun vuokranantajalta tilan viljelystä varten saamansa tavaran huonosta hoidosta tahi hävittämisestä, eikä ole siitä asettanut täyttä vakuutta; olkoon vuokranantajalla valta pidättää hänen tilalla olevaa omaisuuttansa, jota laillisesti saadaan ulosmitata, siksi kuin vuokramies on tehnyt selvän puolestansa tahi asettanut vakuuden.”

¹⁾ 48 § kuuluu: „Metsästämissä ollessaan jokainen on velvollinen vaadittaessa näyttämään metsästyslippunsa sille, jonka asiana on valvoa metsästyksestä annettujen säännösten noudattamista, niin myös metsästysoikeuden haltijalle, maanomistajalle ja vuokraajalle sekä heidän väelleen.”

Vastaava säännös on torpan, lampuotilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta 12/3 1909 annetun asetuksen 30 §:ssä ja 12/5 1925 annetun huoneenvuokralain 26 § kuuluu:

„26 §. Eräytyneestä tai lähimpään kuuden kuukauden aikana eräytyvästä vuokramaksusta vuokranantajalla on valta pidättää talossa olevasta vuokralaisen irtaimesta omaisuudesta niin paljon, kuin hänen saatavaansa vastaa, kunnes vuokralainen on velkansa suorittanut tai antanut siitä vakuuden. Omaisuutta, jota ei saa ulosmitata, älköön vuokranantaja kuitenkaan pidättäkö, vaikka sellainen ehto olisikin tehty.”

Käsityöläisen ja asianajajan retentionioikeus. Kun joku jättää saappaansa suutarille korjattavaksi, on niitä poishakemaan mentäessä varattava rahaa mukaan, sillä suutarilla on oikeus pitää saappaat hallussaan, siksi kunnes korjauspalkasta ja -aineista annetaan maksu taikka asetetaan maksusta pätevä vakuus. Samanlainen retentioni- eli pidätysoikeus on muillakin käsityöläisillä. Ja asianajajalla on valta pidättää jutun hoitoa varten päämieheltään saamansa asiakirjat, siksi kunnes saa laskustansa suorituksen tai vakuuden.

Vahinkoa tehneen kotieläimen talteenotto. 18/2 1921 annetussa laissa tilusten rauhoittamisesta kotieläinten vahingonteolta, säädetään:

„39 §. Jos joku tiluksiltaan tapaa toisen kotieläimen, joka sinne on luvottomasti päässyt, voi hän ottaa sen talteen, mutta antakoon siitä silloin viipymättä eläimen omistajalle tiedon. Jollei tämä ole tunnettu eikä tietoa hänestä saada naapureilta, ilmoittakoon talteenottaja siitä heti jossain paikkakunnalla leviävässä sanomalehdessä.

Joka toisen kotieläimen on talteen ottanut, säilyttäköön, hoitakoon ja käyttäköön sitä huolellisesti.

40 §. Talteen otettua kotieläintä älköön sen omistajalla olko oikeutta saada takaisin, ennenkuin hän korvaa eläimen tekemän vahingon ynnä ne kustannukset, joita vahingon arvioiminen sekä eläimen hoito ja elatus jäävittömäin henkilöiden arvion mukaan ovat tuottaneet, niin myöskin ilmoituskustannukset, taikka niistä asettaa täyden vakuuden. Vähennettäköön kuitenkin korvauksen määrästä se hyöty, joka talteenottajalla eläimestä on ollut.

41 §. Jos kotieläimen talteenottaja ei sellaisen arvion perustuksella, kuin 38 §:ssä mainitaan¹⁾, näytä mitä vahinkoa eläin on tehnyt,

¹⁾ 38 § kuuluu: „Joka toisen kotieläimen takia on vahinkoa kärsinyt, arviotakoon sen viipymättä kahdella jäävittömällä ja asianymmärtävällä henkilöllä sekä kutsukoon siihen eläimen omistajan, jos hän on tunnettu sekä lähellä asuva ja kutsumus hänelle voidaan hankaludetta toimittaa.”

olkoon hän, ellei eläimen omistajan kanssa siitä muuten sovi, velvollinen luovuttamaan eläimen saamatta siitä muuta korvausta kuin ne kustannukset eläimen hoidosta ja elatuksesta, joista 40 §:ssä puhutaan.

Jos se, joka eläimen on talteen ottanut, on laiminlyönyt siitä ilmoittaa, kuten 39 §:ssä säädetään, luovuttakoon korvauksetta eläimen omistajalleen ja palkitkoon sen vahingon, mikä viimeainitulle on aiheutunut siitä, ettei hän ole voinut eläintä sillä aikaa käyttää.

Tässä pykälässä mainituissa tapauksissa olkoon kuitenkin se, joka eläimen on talteen ottanut, oikeutettu tuomioistuimessa erikseen hakemaan korvausta eläimen tekemästä vahingosta. Sama oikeus olkoon silläkin, joka on kärsinyt vahinkoa toisen kotieläimen takia mutta ei ole sitä talteen ottanut.

42 §. Jollei omistaja lunasta eläintä neljäntoista päivän kuluessa siitä, kun sen talteen ottaminen on hänelle ilmoitettu, myytäköön se huutokaupalla ja saakoon talteenottaja myyntihinnasta korvauksen vahingostaan ja kuluistaan.

Jollei omistajaa ilmaannu yhden vuoden kuluessa ilmoittamisen jälkeen, olkoon eläin löytäjän oma."

Mainittava on tässä yhteydessä, että edelläolevat säännökset eivät koske poroja. Niistä on säännökset poronhoitolaissa.

Poronhoitolaki. Pohjois-Suomen erikolain, 19 päivänä elokuuta 1932 annetun poronhoitolain mukaan saadaan Lapin ja Petsamon kihlakunnissa, osassa Kemin kihlakuntaa sekä eräissä Oulun läänin pohjoisimmassa kunnissa määrätyn rajoituksen harjoittaa poronhoitoa maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta (1 ja 2 §).

Eräin edellytyksin saa ulkomaalainenkin vapaasti syöttää ajo- ja vetoporojaan Suomen valtion mailla ollessaan täällä luvallisilla matkoilla (3 §).

Laissa määrätyn edellytyksin voidaan poroja, jotka eivät ole paliskunnan yhteistä omaisuutta, myydä siten, että saadut rahat lankeavat tai voivat langeta joko paliskunnalle tai poronhoitoyhdistykselle (22 ja 23 §).

Valtion metsästä saadaan poronhoitoa varten ilmaiseksi ottaa kuivia puita sekä muita vähempiarvoisia metsäntuotteita poltto-, kota- ja asentopuiksi (36 §), samoin saadaan silloin, kun poroja hoidetaan jäkälämailla kiinnitettyinä, poistaa esteenä olevia oksia, vesoja, pensaita ja muuta vähäarvoista puuta; mäntyjä ja männyntaimia ei kuitenkaan saa raivata eikä turmella (37 §).

Koiran, joka maaliskuun 1 päivän ja elokuun 15 päivän välisenä aikana tavataan yksinään porolaitumella ajamassa poroja, sekä isännättömän kulkukoiran ja koiran, jolla ei ole säädettyä kaulanauhaa, poronomistaja tai poropaimen saa hävittää (40 §).

Löytökalu. Edellä oli kysymys toisen omistaman kotieläimen talteen ottamisesta ottajan omilta tiluksilta. Mutta tällaisen harhautuneen eläimen voi tavata muualtakin, vaikkapa maantieltä. Laki tällaisesta kotieläimen löydöstä on:

Joka omien tiluksiansa ulkopuolelta löytää toisen omistaman kotieläimen, hänen on kuulutettava löydöstä neljäntoista päivän kuluessa kunnan ilmoitustaululla tai paikkakunnalla ilmestyvässä sanomalehdessä. Ellei oikea omistaja tule yhden vuoden kuluessa kuuluttamisen jälkeen, on eläin löytäjän oma. Jos omistaja tulee määräajassa, on hänen, ennenkuin löytäjä on velvollinen antamaan eläimen pois, annettava löytäjälle korvaus ruokosta sekä muista tarpeellisista kuluista, eläimestä nautittu hyöty poisluettuna.

Muun tavaran löydöstä on laki suunnilleen sama. Erikseen on kuitenkin mainittu, että paitsi 14 päivän kuluessa tapahtuvaa kuuluttamista, on löytö kohta annettava „ilmi”, mikä merkitsee, että löydöstä on juteltava naapureille. „Ruokon” korvaamisen asemasta on elottoman esineen kadottajan maksettava löytäjälle „kohtuulliset löytäjaiset”. (Rikoslain voimaanpanoasetus 9 ja 10 §.)

Mainittakoon vielä, että rikoslain 29 luvun mukaan se, joka löytökulun salaa, on kavaltaja, koska hän anastaa vierasta omaisuutta, joka laillisella tavalla on joutunut hänen hallintaansa.

Hyvässä uskossa hallitun toisen omistaman tavaran tuotto. Edelläsanotun mukaan saa siis se, joka luvallisesti on ottanut haltuunsa toisen omistaman eläimen, käyttää sitä hyväkseen, lypsää lehmää, keritää lammasta, ajaa hevosella jne. Tuotto kuuluu haltijalle, joskin sen arvo saatetaan ottaa huomioon lyhenyksenä silloin, kun haltija esittää saamisvaatimuksensa omistajalle. Vastaavanlainen on laki muunkin omaisuuden suhteen. Oletetaan esim. että joku kiinteistö on muodollisesti laillisen saannon perusteella joutunut henkilölle, joka ei tiedä, että hänen saantonsa olisi asiallisesti kestävä, vaikka se sitä on, esim. sen takia, että mies on ilman vaimon lupaa myynyt tämän yksityistä omaisuutta. Tämä henkilö, halliten kiinteistöä niinkuin sanotaan *bona fide*, hyvässä uskossa, korjaa pelloilta ja niityiltä sadot, hakkaa metsää jne. Niinkauan kuin tätä hyvää uskoa jatkuu, saa haltija omakseen kiinteistön tuoton, vaikka itse kiinteistö onkin tosiasiaa toisen oma. Hän voi joutua luopumaan kiinteistöstä, mutta hänen ei tarvitse tehdä tiliä sen tuotosta siltä ajalta, jolloin hän sitä hyvässä uskossa hallitsi.

Erinäisiä vesioikeuslain säännöksiä. Siirryn tässä nyt heinäkuun 23 päivänä 1902 annettuun vesioikeuslakiin, jossa on paljon esitykseni alaan kuuluvia säännöksiä. Aloitan I luvusta, jonka

otsake on „Vesien käyttämisestä yleensä ja vesilaitoksista.” Siinä ovat seuraavat esitykseni tähän osaan kuuluvat säännökset:

Valtaväylä. Kulkuoikeus valtaväylän ulkopuolellakin. 1 §:ssä on säännös valta-, kulku- ja lauttausväylistä, jotka on pidettävä auki muun muassa laiva- ja veneliikettä sekä uittoa varten ja 25 §:n 1 momentissa säädetään, että valta- ja kulkuväylän ulkopuolellakin saadaan kulkea vesistöissä, mikäli se muutoin on avoinna.

Väylän perkaaminen. 23 §:n mukaan on jokaisella, joka kärsii haittaa vesiväylässä olevasta lietteestä tai tilapäisestä esteestä, lupa toimittaa haitan poistamiseksi kaivamista tai muuta perkaamista toisenkin vedessä. Työn alkaminen on kuitenkin ilmoitettava omistajalle hyvissä ajoin edeltäpäin. „Maata tai muuta, mitä perattaessa nostetaan vedestä, saatokoon myöskin panna lähimmälle rannalle tai muuhun lähellä olevaan soveliaaseen paikkaan, kuitenkin maan omistajalle suoritettavaa korvausta vastaan, jos vahinkoa tulee.”

Oikeus ottaa vettä kotitarpeekseen, uida, pestä pyykkiä jne. 25 §:n 2 ja 3 mom:n mukaan on maanomistajalla yksinoikeus vallita „kaivoa, lähdetä, lammikkoa tai muuta vesijoukkoa, jota ei käy pitäminen vesistönä, ja sen uomaan hänen maallansa, niin myös muuta umpinaista vettä”. Vain tulenvaaran uhatessa on jokaisella valta estämättä käyttää vettä vaaran torjumiseksi. Mutta kun kysymyksessä on vesistö (ruotsalaisessa lakitekstissä: vattendrag), joka ei umpinaisena ole yhden omistajan maitten sisällä, on jokaisella lupa ottaa siitä kotitarpeeksi vettä, siinä kylpeä ja toimittaa pesua yms. tavalla käyttää vettä, „mikäli se voi tapahtua tuottamatta haittaa tai ikävyyttä omistajalle”.

Sillanteko-oikeus. 27 §:ssä annetaan sille, jolla on oikeus tiehen, jonka käyttämiseksi on tarpeen siltä toisen omistaman veden ylitse, valta tehdä silta ja asettaa sitä varten tarvittavia tukeita tai arkkuja sekä näille suojat jäänkäyntiä vastaan.

Uitto. Vesioikeuslain II luvussa, jonka otsake on „Metsäntuotteiden lauttaamisesta”, ovat seuraavat tässä mainittavat säännökset:

Kaikissa luonnollisissa vesistöissä saa uittaa. 1 §:n mukaan saadaan metsäntuotteiden uittoon käyttää luonnollisesta vesistöistä ei vain sitä väylää, joka I luvun 1 §:n mukaan on pidettävä avoinna, vaan myöskin niitä osia, jotka ilman lain pakkoa ovat avoimina. Huomattava on, että tämä pykälä sallii uitto-oikeuden kaikissa luonnollisissa vesistöissä, pienimmissäkin puropahasissa, sellaisissakin, jotka kuuluvat „umpinaisiin vesistöihin”, saa uittaa.

Puomien pito ja rannan käyttö uitto-tarkoituksissa. 2 § kuuluu: „Lauttauksen aikana olkoon lupa pitää vedessä

johtopuomia ja puomin kiinnikkeeksi lyödä rannalle paaluja tahi käyttää siellä luonnonesineitä, jotka eivät voi siitä vahingoittua, kuin myös laskea lauttaavara rantaan ja lauttauksen harjoittamiseksi astua rannalle, kumpaisessakaan tapauksessa ei kuitenkaan tontilla, puutarhassa, puistossa, kylpy- eikä varastopaikassa, jos sitä lauttauslaitteen avulla voidaan siellä estää tahi muutoin välttää.

Älköön kuitenkaan johtopuomia asetettako niin, että keskusliike estyy tahi kala pidätetään pääsemästä kutu- tahi kalastuspaikalle; ja pitää kiinnikkeen käyttämisen ja rannallemenon mikäli mahdollista tapahtua paikalla, missä siitä on vähin haittaa, eikä lauttaavaraa saa pidättää rannassa kauemmin kuin tarve vaatii.”

Rannalle jäänyt puu. 17 §:ssä säädetään, että jos uitettavana ollut puu on rannalle tai rantaan jääneenä ulkona lautasta tai ympäryspuomista vuotta kauemmin, on rannanomistajalla oikeus ottaa se omakseen, ellei puutavaranomistaja kirkossa kuuluttamalla annetun kehoituksen jälkeen 30 päivässä maksa kuulutuskuluja ja vie pois puuta. — Vesioikeuslain säätämisen jälkeen on 2/2 1925 annettu laki julkisista kuulutuksista. Sanotun lain mukaan on maallisten kuulutusten kirkossa kuuluttamisen asemesta käytettävä sellaista menettelyä, että kuulutus pannaan julki kunnan ilmoitustaululle.

Uppopuut. 18 §:ssä säädetään uponneista tai uppoamaisillaan olevista puista. Niistä on laki näin: Uponneen tai uppoamaisillaan olevan puun, jota omistaja ei viipymättä ota pois, saa vesistöä korjata a) veden omistaja tai b) muu, joka kärsii tuollaisesta puusta haittaa. Puun saa viedä lähellä olevalle rannalle ja pitää tällöin olla läsnä vähintään kaksi jäävintöntä todistajaa. Viimeksisanottu merkitsee sitä, että sillä, joka korjaa puun, on tarpeen tullen velvollisuus todistaa, että puu oli upoksissa tai uppoamaisillaan.

Laki ei säädi sille, joka korjasi puun rannalle, velvollisuutta puusta sen enempää huolehtimaan. Mutta laki antaa nostajalle oikeuden määrätyn edellytyksin päästä nostamansa puun omistajaksi. Nämä edellytykset ovat: 1) nostamisesta on ilmoitettu joko a) paikkakunnalla asuvalle uittopäällikölle tai b) kirjeellisesti puun omistajalle; ja 2) puunomistaja ei kolmen kuukauden kuluessa siitä kuin ilmoitus uittopäällikölle tehtiin tai puunomistaja sai nostajan kirjeen, maksa nosto- ja ilmoituskuluja.

18 §:n 2 mom. kuuluu:

„Uponnut puu, jota omistaja ei nosta vuoden kuluessa, katsotaan hyljättyksi.”

Tämä säännös merkitsee: veden pohjassa vähintään yhden vuoden maannut puu on kuin tyhjä savukelaatikko, jonka tupakkamies maan-

tietä kulkiessaan on heittänyt tiepuoleen; sen saa vapaasti ottaa, kuka haluaa, kunhan vain veden omistaja sallii hänen työskennellä nostamispuihissa vesialueella ja rannanomistaja sallii nostaa puita maalleen¹⁾. Sen, joka tällaisen puun ottaa, ei tarvitse, jos asiasta joskus juttu tulee, todistaa, että hän omistaa sen veden, jonka pohjassa puu makasi, taikka että hän kärsi puusta haittaa. Ainoat seikat, jotka on tarpeen todistaa, on, että puu todella oli vedenpohjassa ja että asianhaarat osoittavat sen maanseen siellä ainakin yhden kokonaisen vuoden. Edelläsanoitu koskee vain uitossa uponneita puita. Puita, jotka niitä jollakin erityiseksi varastopaikaksi rajoitetulla ja merkityllä vesialueella säilytettäessä ovat vaipuneet pohjaan, ei saa sivullinen nostaa, ellei ole selvää, että puiden omistaja on hyljännyt varastopaikan ja kaiken mitä häneltä sinne on jäänyt.

Jos joku on nostanut uitossa uponneen puun, on hänelle tullut siihen sellainen oikeus, ettei puuta enää sen jälkeen saa toinen vallata. Uittoyhdistyksen toimesta ja lukuun jo nostettujen uppopuiden anastamisesta on kuulemani mukaan kysymys siinä sanomalehtien äskettäin kertomassa jutussa, jossa Kymijoen uittoyhdistys syyttää eräitä henkilöitä varkaudesta.

Rikoslain voimaanpanoasetuksen 9 §:n 2 mom. mukaan näyttää nostaja olevan velvollinen vaadittaessa antamaan maanomistajalle puolet veden pohjasta nostamistaan puista, aivan niinkuin maanomistajalla on oikeus puoleen sellaisesta „maahan kaivetusta aarteestakin”, jonka joku löytää hänen maaltaan ja jolla ei omistajaa ole.

Uittajan korvausvelvollisuus. VOL II luvun 19 §:ssä on säännös, joka jälleen perustuu siihen periaatteeseen, että omistajan on saatava korvaus siitä haitasta ja vahingosta, mikä hänelle aiheutetaan hänen omaansa käytettäessä. Kaikki vahinko ja haitta, mikä uitosta koituu maan, veden, kalastuksen, sillan tai muun laitoksen tai laitteen omistajalle, on uittotavaran omistajan korvattava. Koska tässä kuitenkin on kysymys luvallisella toiminnalla aiheutetusta vahingosta, on — niin sanoakseni liike-elämän etujen nimessä — säädetty, ettei korvausvaatimusta saa esittää kovin pitkien aikojen kuluttua. Korvausvaatimus tänä vuonna olleen uiton aiheuttamista vahingoista ja haitoista on tehtävä ennen ensi vuoden loppua, vuonna 1939 tapahtuvan uiton johdosta ennen vuoden 1940 loppua jne. Ja ellei korvauksesta sovita, on asia ensin saatettava välimiesten tutkittavaksi, ennenkuin riitaa voidaan tavallisessa tuomio-

1) Uittajan, joka kerää uppoamisillaan olevia tai jo uponneita, mutta ei vielä täyttä vuotta upoksissa olleita puitaan, ei tarvitse siihen pyytää erikoislupaa veden- tai rannanomistajalta. Sellainen lupa sisältyy yleiseen uitto-oikeuteen.

istuimessa jatkaa. Ellei vaadittua korvausta makseta tai siitä aseteta vakuutta, on vahingonkärsineellä valta panettaa tarpeellinen määrä uittotavaraa takavarikkoon.

Edelläsanoitu koskee niin sanoakseni normaaleja uittovahinkoja. Jos uittomiehet aiheuttavat jonkinlaisia „ylimääräisiä” vahinkoja joko tahallaan tai huolimattomuudellaan — sanotaan nyt esimerkiksi kaatavat joko ilkeyksissään tai vaikkapa nuotiopuikseen arvopuita rannasta, hävittävät mukavuussyistä jonkin laitteen, joka ei olisi uitto sanottavasti haitannut, antavat, pelkästä huolimattomuudesta, uittotavaran mennä rannassa olevalle puutarhamaalle ja menevät sitä tallelaamaan, jättävät, samoin pelkästä huolimattomuudesta, uittotavaran toisen rantaan epänormaalin pitkäksi ajaksi jne. — ovat syylliset rangaistukseen vikapäitä ja korvausvelvollisia rikoslain mukaan. Korvauksen vanhentumisaika siis 10 vuotta eikä välimiesmenettely välttämätöntä.

Oikeus käyttää hyväkseen toisen ojaan. Vesioikeuslain III luvun 9 §:n nojalla katson, että jokaisella on maansa viljelemiseksi ja parantamiseksi ilman muuta oikeus omalta maaltansa ja omaa maatansa kaivamalla johtaa vettä toisen ojaan. Mutta jos ojanomistaja vaatii, on asianomaisen naapurin suoritettava hänelle korvausta ojan silloisen kunnan mukaan ja toimitettava oja niin syvennetyksi, laajennetuksi tai muuten muutetuksi kuin siihen liittyminen vaatii. Jos tällaisesta muutoksesta on ojan omistajalle itselleenkin hyötyä, on hänen otettava osaa muutostyöhön.

Kulkeminen toisen maalla. Tämän jälkeen jätän vesioikeuslain — se tulee kyllä uudelleen vastaan esitykseni II ja III osassa — ja siirryn käsittelemään oikeutta kulkemiseen toisen maalla.

Yleistä kulkuoikeutta ei ole. Siitä, että rikoslain 33 luvun 11 §:ssä säädetään sakkorangaistus vain sille, joka luvattomasti „ottaa tiensä tai polkunsä yli toisen pihamaan taikka yli toisen pellon, niityn tai istutuksen, jolle siitä saattaa olla vahinkoa”, saattaisi vetää sen johtopäätöksen, että muissa paitsi sanottussa rikoslain kohdassa mainituissa tapauksissa kulkemiseen toisen mailla olisi ilman muuta oikeus. Asia ei kuitenkaan ole niin. Yleistä oikeutta kulkea toisen mailla vastoin tai ilman maan laillisen haltijan lupaa ei ole. Omistajalla on valta estää luvaton kulkeminen esim. aidoilla ja ojilla, joskaan henkilöön käypää väkivaltaa ei mielestäni saa luvattoman kulun estämiseksi käyttää muulloin kuin siinä tapauksessa, että omaisuutta vahingoitetaan sen yli kulkemisella.

Että tällainen yleinen kulkuoikeus metsä- yms. mailla puuttuu, ilmenee selvästi siitä, että laissa on säädettyinä, milloin saa astua toisen maalle. Viittaen edellä jäljennettyyn vesioikeuslain II luvun 2 §:ään

ja esitän seuraavassa säännöksen edellä jo mainitusta rakennuskaaren 17 luvusta.

Kalastajan oikeus toisen maalla kulkemiseen. Edellä mainitun luvun 16 § kuuluu: „Kalastusoikeuden haltijalla ja hänen apulaisillansa on valta kalanpyydyksien laskemista, nostamista ja kokemista varten astua toisen rannalle, ei kuitenkaan tontille, puutarhaan eikä kylpypaikkaan, sekä panna pyydyksiään kuivamaan rannalle muualla, paitsi vastamainituilla alueilla, varastopaikalla, puistossa tai viljellyillä tiluksilla, kuitenkin saakoon rannanomistaja ensin mainitulta, arvion mukaan, täyden korvauksen kaikesta sen kautta kärsimästään vahingosta ja haitasta.

Rannanomistajan pitää niinkään, korvausta vastaan, sallia kalastusoikeuden haltijan kulkea maansa kautta kalavedelle, milloin tämä muutoin ei voi sinne soveliaasti päästä.”

Toisen maalle menemisoikeuden johtaminen muista oikeuksista toisen omaan. Lisäksi on mainittava, että edelläselitetyssä vesioikeuslain 25 §:ssä — myönnettäessä jokaiselle lupa veden ottamiseen vesistöä kotitarpeeksi ja vesistöissä kylpemiseen, pesemiseen yms. — sanotaan: „älkөөn kuitenkaan nyt mainitusta luvasta johdettako minkäänlaista oikeutta mennä toisen maalle”. Sanotunlainen lupa on sen sijaan johdettavissa monista muista edelläkosketelluista oikeuksista, kuten oikeudesta ottaa metsästä aisa katkenneen tilalle, oikeudesta syyttää vastatulia, oikeudesta tehdä suojeluslaitteita rakennuksen sortumisen estämiseksi jne.

Eräitä oikeuksia toisen maalle menemiseen metsästystarkoituksessa. Erään luvan tilapäiseen toisen maalle menemiseen, vieläpä metsästämiseen toisen metsästysalueella, antaa huhtikuun 6 päivänä 1934 annettu metsästyslaki, seuraavasti:

„8 §. Karhua, sutta ja ahmaa sekä Oulun läänissä ilvestä ja maa-kotkaa olkoon jokaisella lupa pyydystää toisenkin metsästysalueella, jos on pätevä aihe olettaa sellaisen eläimen paikkakunnalla oleilevan tai liikkuvan; älkөөn kuitenkaan metsästyoikeuden haltijan ja maanomistajan tai vuokraajan luvatta käytettävä rautoja tai muuta pyyntilaitetta taikka myrkytettyä syöttiä.

Jos joku on kiertänyt pesässä olevan karhun, älkөөn kellään muulla hänen suostumuksettaan olko oikeutta tappaa karhua pesään tai sitä siitä karkoittaa.

9 §. Jos joku sattumalta tapaa hylkeen, ilveksen, huuhkajan taikka kana- tai varpushaukan toisen metsästysalueella, saa hän sen tappaa ja pitää.”

Maantien ja kunnantien johtaminen talvella toisen maan yli. Luvan vallan vakituiseenkin toisen maalla —

tosin lumen peittämällä maalla — kulkemiseen antaa toukokuun 3 päivänä 1927 annetun tielain 38 §, jossa säädetään:

„Jos maantielle kokoontuu niin paljon lunta, että sitä voidaan ainoastaan vaivoin ja suurin kustannuksin pitää kulkukelpoisena, johdettakoon tie, nimismiehen harkinnan mukaan, sellaisen paikan sivu, jos se helposti ja maanomistajalle tai maan haltijalle huomattavaa haittaa tuottamatta käy päinsä tahi jos tämä siihen muuten suostuu. Tien kunnossapitäjän on pidettävä sellainen tie auki samalla tavalla kuin maantie yleensä, ja on hänen keväällä hyvissä ajoin avattava varsinainen tie ajokuntoon.

Aitojen purkaminen ja vaihtaminen. Puheenaoleva tielain 38 § antaa myös oikeuden purkamaan ja vaihtamaan toisen aitojakin, sillä sen 2 ja 3 momenteissa säädetään:

„Joka talvisaikana kunnossapitäää tietä, saakoon purkaa tienvarrelle tehdyn, tien aukipitämistä haittaavan aidan, mutta tulee hänen aikaisin keväällä jälleen panna se entiseen kuntoon.

Sillä, jonka kunnossapidettävänä tie on, olkoon myös oikeus vaihtaa tien varrelle tehty, tien aukipitämiselle tuntuva haittaa aiheuttava aita, mikäli se ei ympäröi puutarhaa tai tonttia, toiseen, entisen aidan tarkoitusta vastaavaan aitaan. Entisten aitatarpeiden on katsottava kuuluvan sille, joka aidan uusii, ja on hän velvollinen ne paikalta poistamaan. Uusitun aidan kunnossapito kuuluu sille, jonka kunnossapidettävä entinen aita olisi ollut.”

Luetussa pykälässä ei puhuta mitään korvausvelvollisuudesta, mutta itsestään selvänä on pidettävä, että kaikki maanomistajalle tuota pykälää sovellettaessa mahdollisesti aiheutettu vahinko on korvattava.

Tielain 47—48 §:ien mukaan koskevat 38 §:n säännökset myös kunnanteitä.

Yleiseen käyttöön tarkoitettut esineet. Teistä puhuttaessa on mainittava, että maantiet, kunnantiet ja kylätiet, kadut, torit, kansanpuistot, satamat, sillat, valtavylyt yms. nekin ovat valtion, kunnan, kaupungin tai yksityisten omaisuutta, mutta kun ne ovat yleiseen käyttöön tarkoitettuja esineitä, *res publicae usui destinatae*, niin niitä saa jokainen käyttää, kunhan vain noudattaa sääntöä *leben und leben lassen*, so. käyttää, mutta niin, että toisetkin pääsevät käyttämään.

Tuttavuuden turvin tapahtuva omavaltainen lainaaminen tms. Alussa puhuttiin sellaisesta oikeudesta toisen omaan, joka ankaran tieteellisesti ottaen ei ole oikeutta, vaan ainoastaan rangaistuksesta vapaata toisen omistusoikeuden loukkaamista.

Silloin oli puhe pakkotilasta. Mutta voi sitä ilman pakkotilaakin ottaa taikka lainata tai muuten käsitellä toisen omaisuutta, ilman että siitä rangaistaan. Valaisen asiaa esimerkiksi:

Menen tapaamaan jotakin tuttavaani. Tämä ei ole kotona, mutta minut ohjataan hänen työhuoneeseensa odottelemaan. Siellä on tupakkapöydällä savuke- ja sikaarilaatikoita. Tiedän tai ainakin pidän todennäköisenä, että jos isäntä olisi kotona, hän ensi töikseen tarjoaisi minulle tupakan. Näin ollen ja odotusaikaa tappaakseni valitsen laatikoista mieleiseni merkin ja rupean sitä tupruttelemaan. Oletetaan, että myöhemmin riitaannun tämän tuttavani kanssa ja hän on niin matalamielinen, että mahdollisissa oikeusjutuissamme muun muassa syyttää minua näpistyksestä, jonka muka olen tehnyt anastamalla häneltä salaa hänen laatikostaan 2 markan sikaarin. Ei mikään tuomioistuin tällaisten asianhaaran vallitessa tuomitse rangaistukseen. Sitä tosin ei ole missään laissa sanottu, mutta se on oikeustieteen kanta, minkä käytäntö hyväksyy.

Vähäisen vahingon aiheuttanut „haaskaus”. Tässä yhteydessä mainittava on rikoslain 33 luvun 1 §:n viimeinen momentti. Sen mukaan tuomioistuimella on nimenomainen laissa säädetty valta vapauttaa rangaistuksesta „metsänhaaskaaja”, jonka aiheuttama vahinko on „varsin vähäinen”. Jos siis joku ilman lupaa taittaa itselleen metsästä kävelykepin, kaataa näreen uittokangeksi, ottaa puita nuotiotarpeiksi tms. tavalla loukkaa toisen omistusoikeutta, kaatamatta kuitenkaan arvopuita anastustarkoituksessa, ja omistaja haastaa siitä oikeuteen, on tuomioistuimella valta harkita, onko metsänomistajalle aiheutunut vahinko metsäkappaleen suuruuteen yms. katsoen varsin vähäisenä pidettävä ja onko tästä tuomittava muuta seuraamusta kuin velvollisuus korvata tuo varsin vähäinen vahinko ja oikeudenkäyntikulut siinä tapauksessa, että kohtuullista korvausta olisi kieltäytytty vapaaehtoisesti suorittamasta.

Marjat, sienet, kävyt yms. Kun nyt olen kosketellut yksiiä ja toisia oikeuksia toisen omaan, kysyneä kuulija: entäs ne metsämarjat, sienet, kävyt yms., eivätkös ne ole sellaista tavaraa, jota saa ilman muuta käydä ottamassa toisen maalta?

Lopetan tämänkertaisen esitykseni tämän kysymyksen selvittelyllä:

Rikoslain 33 luvun 1 §:n mukaan on erittäin luonnonantimien ottaminen toisen maalta rangaistava „haaskauksena.” Kun tässä lainkohdassa yksityiskohtaisesti luetellaan ne luonnonantimet, joiden ottaminen toisen metsämaalta on rangaistavaa, on siitä vedetty se johtopäätös, että luettelematta jätettyjen luonnonlahjojen ottaminen olisi luvallista. Tällaisia muka kansan yhteistä tavaraa olevia hyödykkeitä ovat: marjat ja sienet sekä maahan varisseet ynnä kuivuneitten ja

kaatuneitten puitten varvut, oksat, juuret, tuohet, kuoret, lehdet, niinet, pihkat, terhot, kävyt ja pähkinät samoin kuin sellainenkin metsäntuote ja vientiartikkelimme kuin muurahaisenmunat.

Onko nyt todellakin niin, että äsken lueteltujen hyödykkeiden ottamiseen on oikeus kenellä tahansa, ilman että maan laillisella haltijalla olisi siihen mitään sanomista? Vastaan tähän kysymykseen ehdottomasti kieltäen. Ja voin vedota auktoriteetteihin:

Esineoikeutemme etevä tutkija ja tuntija Julian Serlachius on esittänyt sen mielipiteen, että maanomistajalla on oikeus kieltää marjojen, sienien, käpyjen ym. poiminta mailtaan. Se, joka kiellosta huolimatta poimii, tekee oikeudenvastaisen teon ja maanomistajalla on valta estää se — jos vain pystyy estämään.¹⁾

Lainoppineittemme äskettäin kuollut grand old man R. A. Wrede on lausunut, että maanomistajalla epäilemättä on täysi oikeus kieltää marjojen ym. poimiminen mailtaan, mutta kun rikosoikeudellinen suoja puuttuu, hän tuskin voi saada kieltoansa tehokkaaksi.²⁾

Nykyinen kauppaoikeuden professori Lauri Cederberg on perustuen mm. totuuteen, ettei laki hyväksy kaikkea, mitä se ei rangaikse, esittänyt sen mielipiteen, että nekin kävyt, jotka ovat kiinni kuivuneissa ja kaadetuissa puissa tai jotka ovat varisseet maahan, ovat maanomistajalle kuuluvan metsän tuottona periaatteellisesti metsänomistajan yksinomaisuudeksi katsottavat. Tästä Cederberg vetää sen johtopäätöksen, että vaikka sellaisten käpyjen, jotka eivät ole kiinni kasvavassa puussa, luvaton poimiminen ei olekaan rangaistavaa, poimijan kuitenkin on, jos maan laillinen haltija sitä vaatii, korvattava ottamiensa käpyjen arvo.³⁾ Cederberg puhuu vain kävyistä, mutta se, mitä hän niistä sanoo, koskee luonnollisesti myöskin marjoja, sieniä ym. edellälueteltuja hyödykkeitä, jotka laissa ovat samassa asemassa kuin kävyt.

Oma mielipiteeni on: Sivullinen ei saa kerätä metsästä marjoja, sieniä eikä maahan varisseita taikka kuivuneitten ja kaatuneitten puitten oksia, tuohia, juuria, käpyjä yms., jos asianhaarat osoittavat, että alueen laillinen haltija itse aikoo käyttää nämä luonnonantimet hyväkseen. Mutta silloin, kun on ilmeistä, ettei omistaja aio itse ottaa talteen tai muutenkaan hyväkseen käyttää edelläsanottuja hyödykkeitä — ajateltakoon esim. valtion ja muiden suurmetsänomistajien maita taikka

¹⁾ Julian Serlachius: Sakrätten, III painos, H:ki 1916, ss. 46—47 ja 173.

²⁾ R. A. Wrede: Grunddragen av sakrätten, H:ki 1926, s. 153.

³⁾ Lauri Cederberg: „Oikeudesta poimia käpyjä toisen henkilön maalta”, Aikakauslehti Tapio, H:ki 1911, ss. 97—100.

pikkutalonkin kaukaista ulkometsäpaltaa — on sivullisella oikeus ottaa ne hyljättyinä tavaranä, *res derelictaena*, kun taasen RL 33 luvun 1 §:ssä lueteltujen hyödykkeiden: kasvavien puiden, kuivuneen tai tuulen kaataman puun, kasvavan puun varpujen, oksien jne., ruohon, sammalen, jäkälän, turpeen, mullan, saven, hiekan, soran tai kiven ottaminen ilman lupaa on oikeudenvastaista, vaikkei maan omistaja tai laillinen haltija olisi erikoisesti osoittanutkaan aikovansa käyttää niitä hyväkseen.

Mitä sitten maanomistaja voi tehdä, ellei hänen kieltoaan totella? En tahdo yllyttää aseiden käyttöön enkä ketunrautojen virittämiseen tai sudenkuoppien tekoon luvattomien poimijain satimeen saattamiseksi, mutta uskallan neuvoa tavotettaessa tarttumaan tottelematonta käsipuolesta kiinni ja väkisin viemään hänet pois metsästä. Se olisi nähdäkseni sellaista omistusoikeuden puolustamista toisen oikeudetonta tekoa vastaan, joka rikoslain mukaan on hätävarjelusta ja siis sallittua. Eikä minun mielestäni tarvitse sallia kenenkään viedä metsästä sieltä laittomasti keräämiään tuotteita — marjoja, sieniä, oksia, juuria, tuohia, käpyjä yms. — jääkööt ne sinne ja korjatkoon maanomistaja ne talteen. Jos ne jo on viety, pitäisi olla mahdollista saada oikeudenkäyntiteitse niistä korvaus.

Minulla ei ole sellaista oikeustapausta esitettävänä, jossa maanomistaja olisi tuollaista korvausta vaatinut. Sen sijaan kerron oikeustapaoksen, jossa maanomistaja oli vastaajana:

Itsellisnaisen Ilma Lindgrenin ja kolmen muun vaimoihmisen ollessa 4/9 1914 marjassa August Lempiäisen omistamassa Saimaan saarella Ruokolahden Lempiälän kylässä ja saatua jo säkkiinsä 20 litraa puolukoita, osui isäntä paikalle metsänvartija Esko Lempiäisen kanssa. August otti Lindgreniltä pois marjasäkin ja Esko vei sen Augustin asuntoon. — Lindgren haastoi Lempiäiset käräjiin ja vaati rangaistusta siitä, että puolukat oli häneltä anastettu, ja vahingonkorvausta 3 markkaa. — Päätöksessään 19/10 1914 kihlakunnanoikeus, jonka puheenjohtajana oli silloinen hovioikeudenauskultantti, nykyinen asianajaja, lakit. kand. ja varatuomari Martti Olsso n, yksimielisesti hylkäsi Lindgrenin vaatimukset ja velvoitti hänet maksamaan Lempiäiselle 10 mk kuluja, „koska kysymyksessä olevat marjat olivat poimitut August Lempiäisen maalta ja August Lempiäinen, vaikkei voimassaoleva laki myöntänytkään rikosoikeudellista turvaa maanomistajan oikeudelle hänen maallaan kasvaviin marjoihin, kuitenkin maanomistusoikeutensa nojalla oli ollut oikeutettu itse suojaamaan oikeuttansa puheenaoleviin marjoihin, joiden ei voitu katsoa vielä olleen Ilma Lindgrenin hallinnassa.” — Lindgren valitti Viipurin hovioikeuteen. Hovioikeudessa asiaa ratkaisemaan ryhdyttäessä ilmaantui erimielisyyttä. Hovioikeu-

denneuvos Suhosen mielipide oli seuraava: August Lempiäinen on maan omistajana voinut katsoa itsensä oikeutetuksi menettelemään kantessa kerrotuin tavoin; siksi ei häntä enempää kuin Esko Lempiäistäkään voida tuomita rangaistukseen. Mutta kun ei ollut näytetty August Lempiäisen kieltäneen marjain poimimista tilansa metsämailta ja kun kysymyksessä olevat marjat jo olivat olleet Ilma Lindgrenin hallinnassa, niin hovioikeudenneuvos katsoi, että August Lempiäinen oli velvollinen suorittamaan Ilma Lindgrenille korvaukseksi marjoista 3 markkaa. Hovioikeudenneuvos Suhonen jäi kuitenkin vähemmistöön, sillä hovioikeudenneuvos Sopasen, asessori Nevanlinnan ja apujäsenen, viskaali Väntin lausumain mielipiteiden tuloksena hovioikeus päätöksellä 9/3 1917, kihlakunnanoikeuden mainitsemilla perusteilla ja kun Esko Lempiäisen ei voitu katsoa tehneen itseään syyppäiksi rangaistavaan tekoon sen kautta, että hän oli ottanut osaa August Lempiäisen niin muodoin oikeutettuna pidettävään toimeen, jätti kihlakunnanoikeuden päätöksen pysyväksi. — Ilma Lindgren oli kovana puolukkainsa puolesta ja valitti vielä Senaattiin. Ja siellä hän äänestyksen jälkeen voitti. Presidentti Nyberghin sekä oikeusneuvosten Hirvisen ja Granfeltin äänillä Korkein oikeus, joksi Senaatin Oikeusosasto sillä välin oli ristitty, 6/2 1920 antamassaan päätöksessä, tuomitsi August ja Esko Lempiäisen maksamaan omankädenoikeudesta sakkoo, Augustin 10 ja Eskon 5 markkaa, sekä velvoitti heidät yhteisvastuullisesti Ilma Lindgrenille korvaamaan puolukoiden arvon 3 markalla. Päätöksen perusteluissa sanottiin, että kun marjojen poimiminen toisen maalta ei ollut rangaistuksenalainen teko, ei Lempiäisillä ollut ollut laillista oikeutta Ilma Lindgreniltä ottaa ja viedä pois ko. marjoja. Eri mieltä olivat oikeusneuvokset Serlachius ja Fagerström. Edellinen — sama mies, jonka teokseen olen edellä viitannut — olisi tahtonut jättää kihlakunnanoikeuden ja hovioikeuden kokonaan vapauttavat päätökset pysyviksi ja oikeusneuvos Fagerström oli samaa mieltä kuin hovioikeudenneuvos Suhonen oli hovioikeudessa ollut.

Se että aikoinaan — 50 vuotta sitten — rikoslakia säädettäessä marjojen yms. luvaton poiminta jätettiin rangaistuksesta vapaaksi teoksi, johtui siitä, että ajateltiin „sitä ansiomahdollisuutta, mikä köyhällä kansalla tällaisten luonnonantimien poiminnassa ja myymisessä on”. Rikoslakivaliokunnassa oli tosin enemmistö sillä kannalla, että tuon näkökohdan „tuli väistyä omistusoikeuden pyhyyden tieltä sitäkin suuremmalla syyllä, kun sellaista myyntiä harjoittavat eräissä osissa maata tuloatuottavana sivuelinkeinona myöskin maanomistajat”, mutta kahden säädyn äänillä kahta vastaan rikoslaki kuitenkin — vastoin rikoslakivaliokunnan enemmistön kantaa — tuli sellaiseksi, että puheena olevien hyödykkeiden luvaton ottaminen ei ole rikos. Mutta,

kuten tunnettua ja kuten edelläkin jo on mainittu, ei laki hyväksy kaikkea, mitä se ei rankaise — ei se seikka, että joku menettely on rangaistuksesta vapaata, sinänsä merkitse, että tuo menettely on oikeutettua. Sitäkin vähemmän voidaan rikoslain katsoa tehneen luvaton marjojen, sienien, oksien, käpyjen ym. ottamista lailliseksi ja siis rajoittaneen maanomistajien oikeutta maansa tuotteisiin, kun rikoslakia ei ole säädetty perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Mitä sitten yleiseen oikeuskäsitykseen tulee, niin, kuten edellisestä ilmenee, rikoslakia säädettyä oli „kahdenlaista ilmaa”. Asiaan olivat vaikuttamassa silloiset maanomistusolot. Nykyään ovat olot muuttuneet. Paitsi sitä, että nykyään poimii marjoja ja sieniä myöskin varakas ja keskivarakas kansa, on maanomistajina parisataatuhatta entistä torpparia ja muuta ennen tilattomaan väestöön kuulunutta velkaista ja köyhää kansaa ja entisten „manttaalipösojen” tilukset ovat kutistuneet. Enää ei voida vetää yhtäläisyysviivoja siten, että marjan- ja sienenoimijat = köyhä kansa, maanomistajat = varakas kansa.

Paitsi marjoja ja sieniä haluaa suuri osa nykyisestä maanomistajaluokasta itse korjata mailtaan myöskin muita RL 33 luvun 1 §:n suojaa nauttimattomia hyödykkeitä. Ajateltakoonpa esim. pienviljelijää, joka rahaa saadakseen myy metsästään kulloinkin myytävissä olevan ja aikoo kotikäyttöpuuntarpeensa tyydyttää metsään jääneillä varvuilla, oksilla, juurakoilla, kuorilla ja kävyillä. Taikka metsänomistajaa, joka haluaa perhevällään keräyttää metsänhakkuussa maahan karisseet tai karsituissa latvuksissa kiinni olevat kävyt myydäkseen ne siemenkaristimoihin (hinta nykyään 30—50 mk hehtolitraalta). Pitäisin ilmeisenä vääryytenä, mikä „ei saata lakikaan olla”, sellaista asiaintilaa, ettei maanomistajalla olisi mitään sanomista sivullisten tullessa lupaa kysymättä hänen mailleen mielin määrin viemään sieltä maanantimia, jotka maakappaleen omistaja itsekin tärkeästi tarvitsisi. Mielenkiintoinen oli jo sekin todistus, jonka edelläselostamassani oikeusjutussa August Lempiäinen oli toimittanut Senaattiin ja joka kuului:

„Vuonna 1917 kesäkuun 17 päivänä toimittivat allekirjoittaneet talollisen August Lempiäisen pyynnöstä katselmuksen hänen omistamallaan tilalla Ruokolahden pitäjän Lempiälän kylässä N:o 2 niin sanotulla Nuotniemen rantakan-kaalla, jossa havaittiin että mainitulta kankaalta oli joitakin vuosia takaperin hakattu melkein kaikki petäjäpuut ja korjattu jäännökset niin, että maa oli puhdas marjankasvulle, jonka tähden siinä on kasvanut ja kasvaa puolukoita erittäin hyvästi ja ovat vähällä vaivalla joutusut ylös ottaa. Jos se olisi meidän omistamamme ja puhdistamamme maa niin emme antaisi kenenkään ilman luvatamme niitä käydä ottamassa.

Pietar Teräväinen

Iivar Vertanen

Talollinen Ruokolahden pitäjän Terä-
välän kylästä. Ent. lautamies.

Talollinen Ruokolahden Kurjalan
kylästä.

Pietar Luikko
Herastuomari, kirj. sama.”

Edelläselostetun vuonna 1920 kolmella äänellä kahta vastaan annettun Korkeimman oikeuden päätöksen ei tarvitse pelottaa metsänomistajia omin voimin suojelemasta omaansa. Onhan huomattava, että jo silloin oli kymmenestä asiassa tuominneesta tuomarista viisi sitä mieltä, että Lempiäisessä ei ollut mitään vikaa, kaksi sitä mieltä, että Lempiäinen oli pelkästään korvausvelvollinen ja sitäkin vain sentähden, ettei ollut etukäteen kieltänyt poimimista, vaan ilman muuta „takavarikoinut”, mitä toinen hyvässä uskossa oli jo hallintaansa ottanut — ja ainoastaan kolme sitä mieltä, että Lempiäinen korvausvelvollisuuden ohella ansaitsi omavaltaisessa takavarikoinnissa tekemästään omankädenoikeudesta pienen sakonkin. Mitä taasen esittelijöihin tulee, niin hovioikeudessa esittelijänä toimineen notaarin mielipide ei selvinyt asiakirjoista, mutta ainakin Korkeimmassa oikeudessa oikeussihteeri, nykyinen Iitin tuomiok. tuomari, vapaaherra R. F. Wrede esitti, että Ilma Lindgrenin valitus hylättäisiin ja hänet velvoitettaisiin 100 markalla korvaamaan Lempiäisten kulut ja vaivat.

Luulisin, että edellä esittämäni mielipide — oikeutta toisen omistaman metsämaan marjoihin, sieniin, maahan varissemiin tai kuivuneiden tai kumossa olevien puiden oksiin, käpyihin yms. ei ole, ellei omistaja niitä hylkää — nykyisissä oloissa entistä enemmän vastaisi kansan oikeusvakaumusta. Ei ainoastaan maata omistavan kansan, vaan myöskin oikeamielisen tilattoman väestön, jolle ei voine olla „luonnonvastaista” käydä pyytämässä lupaa kysymyksessäolevan laatuiseen sadonkorjaukseen toisen mailta. Rohkenen myöskin uskoa, että tuomioistuimet yleisesti tunnustaisivat maan omistajan oikeuden kaikkiin hänen maansa tuotteisiin.